

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในขบวนการเรียนการสอนนั้น องค์ประกอบต่าง ๆ ทางการศึกษาซึ่งได้แก่หลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์การสอน ฯลฯ มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โดยมีเด็กเป็นจุดรวม กล่าวคือ หลักสูตรจะต้องจัดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กโดยอาศัยวิธีสอน ในอันที่จะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งทั้งนี้ฝ่ายบริหารการศึกษาจะต้องเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อม และจัดหาอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การสอนดำเนินไปตามที่หลักสูตรวางไว้เป็นอย่างดี

ในขบวนการเรียนการสอนนั้น อุปกรณ์การสอนมีบทบาทสำคัญในการสอน กล่าวคือ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ร่วมกัน ช่วยแก้ทักษะต่าง ๆ ตลอดจนช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน อุปกรณ์การสอนแบ่งออกเป็นหลายชนิด เช่น วัสดุเครื่องฉาย โสตทัศนศึกษา และสิ่งตีพิมพ์ ฯลฯ

การเรียนในชั้นเรียนนั้น ผู้สอนทุกคนยึดถือหนังสือแบบเรียนเป็นแนวทางของการสอน ฉะนั้น หนังสือแบบเรียนจึงมีบทบาทยิ่งในการเรียนการสอน คือหนังสือแบบเรียนซึ่งจัดอยู่ในประเภทสิ่งตีพิมพ์ จะมีบทบาทสำคัญในชั้นเรียนเป็นเครื่องช่วยให้ครูได้เข้าใจถึงขอบข่ายของเนื้อหาวิชา ช่วยจัดระเบียบเนื้อหาวิชา และแนะแนวทางการสอนให้แก่ครู ครูได้ใช้หนังสือแบบเรียนประกอบการสอนมาเป็นเวลานานแล้ว และถึงแม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมวิธีการสอน หรือมีการผลิตอุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่หนังสือแบบเรียนก็ยังคงมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ครูได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนมากขึ้น

หนังสือแบบเรียนได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมา เริ่มจากมนุษย์มีความก้าวหน้าทางวิชาการและการและมีวัตถุประสงค์ที่จะบันทึกความรู้และสิ่งต่าง ๆ ไว้ไม่ให้สูญหายไป วิวัฒนาการของหนังสือแบบเรียนเป็นไปอย่างช้า ๆ เริ่มจากการบันทึกบนแผ่นดินเหนียวของชนสมัยโบราณ มาจนถึงสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีวิธีการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ความหมายของหนังสือแบบเรียนที่ใช้ในสมัยโบราณนั้น หมายถึงหนังสือทั่ว ๆ ไปที่มีประโยชน์ ส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ตลอดจนให้ความคิดและทัศนคติที่ดี และไม่ได้เน้นวิชาใดโดยเฉพาะเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะหนังสือแบบเรียนในสมัยนั้น มุ่งสำหรับให้เป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตประจำวันมากกว่า^๒

แต่ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ และเทคนิคต่าง ๆ ขยายตัวขึ้นมาก หนังสือแบบเรียนจึงได้รับการปรับปรุงในค่านเนื้อหาวิชาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเป็นเครื่องช่วยใหญ่เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง และสามารถตัดสินใจปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างมีเหตุผล และมีการเสนอแนะวิธีสอนในหนังสือแบบเรียน เพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขบวนการเรียนการสอนนั้น ครูควรใช้หนังสือแบบเรียนหลาย ๆ เล่ม ซึ่งจะทำให้การสอนได้ผลดี เพราะการใช้หนังสือแบบเรียนหลาย ๆ เล่ม จะช่วยให้ครูได้รับความรู้และข้อคิดเห็นหลายด้านซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสอน ในการเลือกใช้หนังสือแบบเรียนนั้น จำเป็นจะต้องเลือกโดยพิจารณาถึงความแตกต่างของคุณภาพของแบบเรียนแต่ละเล่ม ตลอดจนความรู้และความสามารถของผู้แต่งหนังสือแบบเรียนฉบับนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือแบบเรียนสังคัมศึกษาจะมีวิธีการเขียนและมีจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน ซึ่งครูจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์การพิจารณาหนังสือแบบเรียนหลายด้าน มาเป็นหลักในการพิจารณาเลือกใช้หนังสือแบบเรียนนั้น ๆ อย่างไรก็ดีตาม สิ่งสำคัญที่ครูจะต้องคำนึงถึงในการเลือกหนังสือแบบเรียนก็คือ หนังสือแบบเรียนนั้นจะต้อง

^๒ C.R. Maxwell, The Selection of Textbooks (New York: Houghton Mifflin Company, 1951.), p. 11 - 12.

ให้ประโยชน์และช่วยให้เกิดการเรียนรู้อื่น ๆ

ปัจจุบันหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาได้รับการปรับปรุงอยู่เสมอในด้านเนื้อหาวิชา มีเครื่องช่วยในการสอนของครูมากขึ้น เช่น มีข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรม อุปกรณ์ แบบฝึกหัด สำหรับนักเรียน มีการส่งเสริมทักษะการใช้แผนที่และแผนภูมิต่าง ๆ Anderson ^๓ กล่าวว่า ได้เริ่มมีการปรับปรุงหนังสือแบบเรียนมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๔ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาได้รับการปรับปรุงทั้งด้านเนื้อหาวิชา การจัดทำรูปเล่ม ตลอดจนรูปภาพ และแผนที่ประกอบแบบเรียน

ลักษณะการเรียนการสอนของไทยเรานั้น ส่วนใหญ่ยึดถือหนังสือแบบเรียนเป็นบรรทัดฐานในการให้ความรู้แก่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษานั้น หนังสือแบบเรียนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการสอนของครูรวมทั้งการวัดผลลงเรียนด้วย ซึ่งครูมักจะดำเนินการสอนตามที่หนังสือแบบเรียนกำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นผู้กำหนดหนังสือแบบเรียนสำหรับใช้ในโรงเรียน ได้แยกหนังสือแบบเรียนออกเป็นสาขาวิชาการต่าง ๆ ซึ่งแต่ละสาขามีหนังสือแบบเรียนหลายฉบับด้วยกัน ทั้งที่กรมวิชาการเป็นผู้แต่ง และอนุญาตให้เอกชนประกวดแบบเรียน และหนังสือแบบเรียนเหล่านั้นกระทรวงศึกษาธิการได้รับรองและอนุญาตให้ใช้เป็นหนังสือแบบเรียนได้ ฉะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาเลือกใช้หนังสือแบบเรียนอย่างระมัดระวัง ทั้งนี้เพื่อให้ได้แบบเรียนที่ดีที่สุด Jarolimek ^๔ ได้กล่าวว่า หนังสือแบบเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการ

^๓ Howard E. Anderson, " The Improvement of Instructional Materials," Teaching Secondary School Social Studies (New York: John Wiley and Sons, Inc), p. 441.

^๔ John Jarvlimek, Huber M. Walsh, " How To Select a Social Studies," Reading for Social Studies in Elementary Education (New York: The Macmillan Company, 1966.), p. 305.

เรียนการสอนสังคมศึกษา แต่ถ้านักเรียนแบบเรียนไม่ได้รับการคัดเลือกอย่างถูกต้อง หรือถูกนำไปใช้อย่างผิด ๆ แล้ว หนังสือแบบเรียนนั้นก็ไม่สามารถที่จะช่วยพัฒนาการสอนวิชาสังคมศึกษาได้เลย

ในฐานะที่ครูเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการใช้หนังสือแบบเรียน จึงย่อมจะมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการใช้หนังสือแบบเรียน และสามารถที่จะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของหนังสือแบบเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งในคำนำปัญหาเกี่ยวกับการใช้หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษานี้ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษา ได้เสนอรายงานเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาของกรมวิชาการต่อที่ประชุมในคราวอบรมครูสังคมศึกษา เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๓ ไว้ดังนี้

- ๑. หัวข้อแบบเรียนล้นเกินไม่เรียงลำดับ
- ๒. แผนประกอบแบบเรียนมีข้อผิดพลาด
- ๓. ปกและกระดาษมีคุณภาพไม่ดี

และ ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนไว้ ดังนี้

- ๑. คำนเนื้อหาวิชา ควรสำรวจสถิติต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกับปัจจุบัน ให้มากที่สุด และควรเลือกใช้แผนที่ให้ถูกต้อง
- ๒. ด้านการจัดพิมพ์รูปเล่ม ควรพิมพ์หัวเรื่องให้เด่นชัด และปรับปรุงคุณภาพของกระดาษให้ดีขึ้น

เนื่องจากครูเป็นผู้มีประสบการณ์โดยตรงในการใช้หนังสือแบบเรียน ฉะนั้นความคิดเห็นต่าง ๆ ของครูเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนจึงมีความสำคัญมาก และจะเป็นประโยชน์ต่อการเขียนและปรับปรุงหนังสือแบบเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้แต่งหนังสือแบบเรียนตลอดจนผู้พิจารณาหนังสือ

แบบเรียนควรให้ความสนใจ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาค้นคว้าเห็น
ของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน และเชื่อว่าผู้บริหารการศึกษา ผู้แต่งแบบเรียน
ควรจะได้พิจารณาถึงความคิดเห็นของครูที่สอนประกอบด้วย เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุง
หนังสือแบบเรียนให้ดีขึ้น ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนในโรงเรียนมากที่สุด

งานด้านการเขียนและการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หนังสือแบบเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้ครูมีแนวทางใน
การสอนให้ตรงตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามถ้าเพียงแต่หนังสือ
แบบเรียนประการเดียว ไม่อาจทำให้การสอนบรรลุผลสำเร็จได้ ทั้งนี้ จะต้องขึ้นอยู่กับความ
สามารถของครูในการใช้หนังสือแบบเรียนด้วย หนังสือแบบเรียนช่วยเรียบเรียง เนื้อหาวิชา
และเป็นมาตรฐานสำหรับครูในการเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน ตลอดจนแนะนำแหล่งวิชาให้
ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ฉะนั้นจึงนับว่าหนังสือแบบเรียนสำคัญและ
มีประโยชน์อย่างหนึ่ง ในขบวนการเรียนการสอน และในเรื่องเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนนี้ ได้มี
นักการศึกษาหลายท่านแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ คือ

Maxwell^๖ ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือแบบเรียนไว้หลาย
ประการ คือ หนังสือแบบเรียนเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ที่ถูกต้อง เป็นแหล่งวิชาการให้นักเรียนได้
ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หนังสือแบบเรียนช่วยเรียบเรียง เนื้อหาวิชา
และเป็นมาตรฐานสำหรับครูในการเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน กล่าวคือการเรียบเรียง
เนื้อหาวิชาในหนังสือแบบเรียนเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น และยังช่วยครูในด้านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมโดยแนะนำแหล่งวิชาการ
ให้แก่ครู ข้อเสนอแนะกิจกรรมเกี่ยวกับการสอนตลอดจนตั้งปัญหาต่าง ๆ ให้ศึกษาต่อไป นอก-

^๖ Maxwell, op.cit, p. 10 - 12.

จากนี้ หนังสือแบบเรียนยังช่วยประหยัดเวลา คือช่วยให้ครูได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องเสียเวลาในการศึกษาค้นคว้าวิชาการที่จะนำมาสอนมากนัก เพราะว่าหนังสือแบบเรียนได้วางรูปแบบของเนื้อหาวิชาไว้เป็นอย่างดี ตลอดจนได้เสนอแนะกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยให้ครูได้ใช้เวลาทำสิ่งอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่การสอนมากขึ้น เช่น ใช้เวลาในการทำอุปกรณ์การสอน ถ้าปราศจากหนังสือแบบเรียนแล้ว ครูจะต้องเสียเวลาในการเรียงลำดับเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับนักเรียนอีกด้วย

Wesley^๑ ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสือแบบเรียนที่ดีไว้ว่า แบบเรียนที่ดีจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

๑. มีลักษณะคล้ายตามวัตถุประสงค์ของวิชาที่กำหนดไว้ มีเนื้อเรื่อง คำอธิบาย รูปภาพ กิจกรรม แบบฝึกหัด เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๒. มีเนื้อเรื่องครบถ้วนตามหลักสูตร ข้อความกระชับรัดกุม คำอธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย

๓. สำนวนภาษาสละสลวย และเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน และมีส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น สารบัญ บรรณานุกรม

๔. จัดระเบียบวางลำดับบทเรียนก่อนหลังตามหลักวิชา เพื่อความสะดวกต่อการเรียนการสอน แบบบทเรียนออกเป็นหน่วย มีเนื้อหาวิชาเหมาะสมที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้ และเข้าใจในแต่ละหน่วยได้ภายในเวลาอันสมควร มีเวลาทบทวน และหาความรู้เพิ่มเติมได้

Price^๒ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับหนังสือแบบเรียนไว้ว่า ในเรื่อง

^๑Edgar Bruce Wesley, Teaching Social Studies in High School (Boston: D, C. Heath, 1950), p, 237,

^๒Robert D. Price, "Textbook Dilemma in The Social Studies," The Social Studies (Mc Kinley Publishing Co, 112 s. New Broadway, Brooklawn, N.J. Volume LV11, Number 1. Jan 1966), p.27,

เกี่ยวกับแบบเรียนและครูผู้สอนนั้น สิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณามากกว่าสิ่งอื่น ก็คือบทบาทของครู ในการใช้หนังสือแบบเรียน ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าตัวหนังสือแบบเรียนเอง ครูเป็นผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจเลือกหนังสือแบบเรียน ซึ่งการเลือกนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบและหลักเกณฑ์หลายอย่าง นอกจากนี้ครูยังจะต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักเรียนในเรื่องความสามารถพิเศษ ความต้องการ และความสนใจของนักเรียน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ครูสามารถเลือกใช้หนังสือแบบเรียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ครูยังจะต้องรู้ถึงสภาพทางเศรษฐกิจของนักเรียนอีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญอีกประการหนึ่งในการเลือกหนังสือแบบเรียน และจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ลำพังแต่หนังสือแบบเรียนเท่านั้นไม่สามารถมีผลเพียงพอที่จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้ ดังนั้น เพื่อที่จะให้ได้รับประโยชน์จากแบบเรียนให้มากที่สุด ครูจะต้องเป็นผู้นำที่ดี มีวิธีการสอนที่ดี มีความสนใจในหนังสือแบบเรียน มีวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และมีอุปกรณ์การสอนที่ดี ครูที่ดีจะเป็นผู้ทำให้หนังสือแบบเรียนนั้นมีคุณค่าและประสพผลสำเร็จในการเรียนการสอน

ในปี ๑๙๖๒ Preston และ Bush^๕ ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับลักษณะการใช้หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยสำรวจจากประชากร ๒ ประเภท คือ

๑. อาจารย์ใหญ่และศึกษานิเทศก์ จำนวน ๘๐ คน
๒. ผู้จำหน่ายหนังสือ จำนวน ๘๓ คน

ประชากรทั้ง ๒ ประเภทได้รับเลือกเป็นตัวแทนจากส่วนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผลจากการสำรวจมีดังนี้

๑. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีการใช้หนังสือแบบเรียนมากกว่าระดับประถมศึกษา

^๕Ralph C.Preston, Teaching Social Studies in "the Elementary School (New York: Holt-Rinchart and Winton, Inc. Copyright 1968), p. 225.

๒. โรงเรียนส่วนใหญ่นิยมใช้หนังสือแบบเรียนชนิดที่แบ่งเนื้อหาวิชาเป็นหน่วยต่าง ๆ มากกว่าหนังสือแบบเรียนที่แบ่งหมวดสังคมศึกษาออกเป็นรายวิชา เช่น แบบเรียนภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

๓. โรงเรียนส่วนใหญ่นิยมซื้อหนังสือแบบเรียนจากผู้แต่งแบบเรียนหลาย ๆ คน และจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ กัน มากกว่าซื้อหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้เป็นหลักเพียงเล่มเดียว

๔. โรงเรียนบางแห่งไม่นิยมใช้หนังสือแบบเรียนในวิชาสังคมศึกษาเลย เพราะเชื่อว่าเด็กสามารถจะเรียนสังคมศึกษาได้จากประสบการณ์ของเด็กเอง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาในประเทศไทย ยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้อยู่บ้างเป็นบางส่วน ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษา การวิจัยดังกล่าว สรุปได้ดังนี้ คือ

ในปี ๑๙๖๖ Patterson^{๑๐} ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาในการสอนสังคมศึกษาในประเทศไทย โดยทำการสัมภาษณ์ครูผู้สอนสังคมศึกษาในจังหวัดพระนครและต่างจังหวัด ได้พบว่าปัญหาในการสอนสังคมศึกษารูปที่สำคัญได้ ๕ ปัญหา และปัญหาเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการสอนสังคมศึกษา และจากการศึกษาค้นคว้านี้ได้พบว่า ในประเทศไทยมีการแต่งหนังสือแบบเรียนน้อยมาก ส่วนใหญ่ใช้หนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัย และมีผู้เรียนเป็นส่วนน้อยที่สามารถเข้าใจแบบเรียนภาษาอังกฤษได้

^{๑๐}Jame Patterson, " Problem in Social Studies in Thai High School," The Social Studies (Mc Kinley Publishing Co, 112S New Broadway, Brooklawn, N.J. Volume LV11, November 1 Feb 1966), p. 27.

นอกจากนี้ Patterson ยังพบว่าการสอนสังคมศึกษาในประเทศไทยนั้น
 ยังมีความต้องการหนังสือแบบเรียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอีกมาก แม้ว่ากระทรวง
 ศึกษาธิการจะได้พยายามส่งเสริมการแต่งหนังสือแบบเรียนให้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่ประสบ
 ผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะผู้แต่งได้อาตบแทนน้อยมาก ผลกำไรมักตกอยู่ในมือผู้อื่น
 มากกว่าตัวผู้แต่งหนังสือแบบเรียนเอง

ในปี ๒๕๐๖ ภัทรพร ทิพย์รักษา^{๑๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความช่วยเหลือทาง
 ด้านวิชาการที่ครูสังคมศึกษาต้องการ" เพื่อสำรวจความต้องการของครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ
 ในสายสังคมศึกษาทางด้านการเรียนการสอนให้ดีขึ้นโดยส่ง
 แบบสอบถามไปยังครูที่สอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๕ ของโรงเรียนรัฐบาล
 และโรงเรียนราษฎร์ประเภทละ ๑๘ โรงเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคมศึกษา
 ส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการทำหลักสูตร และประมอผลการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อ
 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอปัญหาต่าง ๆ ต้องการให้มีการอบรมวิชาสังคมศึกษาปีละ
 ครั้ง ครูเต็มใจรับฟังและปฏิบัติตามกานนิเทศวิชาสังคมศึกษาของศึกษานิเทศก์ ครูส่วนใหญ่
 ต้องการให้มีการแก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนให้ถูกต้องโดยไม่ขาดตกบกพร่องหรือผิดพลาด
 ทั้งตัวสะกด เนื้อเรื่องตลอดจนตัวเลขสถิติ และต้องการให้ศึกษานิเทศก์จัดเอกสารที่เป็น
 ศูนย์รวมข่าวให้ความรู้ และตอบปัญหาทางสังคมศึกษาให้แก่โรงเรียน ต้องการให้โรงเรียน
 จัดห้องสังคมศึกษาเพื่อสะดวกแก่การสอน และเก็บอุปกรณ์การสอน

ในปี ๒๕๐๘ จิตรบุญธรรม เฒ่าวัฒนา^{๑๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหา
 และอุปสรรคในการสอนสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม

^{๑๑} ภัทรพร ทิพย์รักษา "ความช่วยเหลือทางด้านการเรียนการสอนสังคมศึกษา
 ต้องการ" วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (อัครสำเนา)

^{๑๒} จิตรบุญธรรม เฒ่าวัฒนา "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิชาสังคม
 ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น," วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (อัครสำเนา)

ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ว่ามีมากน้อยเพียงใด ได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูและนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ รวม ๔๐๐ คน เป็นจำนวน ๑๐๐ คน และนักเรียนประมาณ ๓๐๐ คน ผลการวิจัยปรากฏว่า วิธีสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โรงเรียนมีอุปกรณ์การสอนน้อยไม่ทันสมัย มีหนังสือให้คนอ่านน้อยไป ห้องสังคมศึกษาไม่มีทุกโรงเรียน ครูจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้น้อย ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปรับตัวเองให้มีวิธีสอนที่ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครูต้องพยายามปรับปรุงตัวเองให้มีวิธีสอนที่ดีขึ้น หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โรงเรียนต้องช่วยเหลือในด้านการจัดบริการต่าง ๆ ตลอดจนหนังสือสำหรับคนควา และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ให้เพียงพอ กระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีการอบรมครู ปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอน และหนังสือแบบเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนที่ครูใช้ในการสอน และครอบคลุมถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

๑. ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาที่ครูใช้อยู่ในปัจจุบัน
๒. หลักเกณฑ์ที่ครูใช้ในการพิจารณาหนังสือแบบเรียน
๓. แนวความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับลักษณะของหนังสือแบบเรียนในค่านที่ครูผู้สอนต้องการ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ประชากร เป็นครูที่สอนในหมวดสังคมศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี
๒. หนังสือแบบเรียน กำหนดให้เป็นหนังสือแบบเรียนในหมวดสังคมศึกษาของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งประกอบด้วยวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม เป็นหนังสือแบบเรียนทั้งของกรมวิชาการและเอกชน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

การวิจัยนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้ คือ

๑. ผู้วิจัยจะได้ทราบความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน และทราบถึงหลักเกณฑ์ของครูที่ใช้ในการพิจารณาหนังสือแบบเรียน
๒. ผู้จัดทำหนังสือแบบเรียน จะได้ทราบถึงความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหนังสือแบบเรียนของตนให้ดีขึ้นและเหมาะสมยิ่งขึ้น
๓. ผู้บริหารการศึกษา จะทำให้เกิดแนวความคิดในการพิจารณาเลือกหนังสือแบบเรียนที่ดีสำหรับใช้ในโรงเรียน
๔. ตัวครู จะได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากการปรับปรุงหนังสือแบบเรียน คือได้ใช้หนังสือแบบเรียนที่ดีตรงตามความต้องการและมีประโยชน์ต่อการสอนมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงาน และการรวบรวมข้อมูลไว้เป็นลำดับขั้น ดังนี้

๑. ทำการสำรวจและศึกษาหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา ที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ใช้ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
๒. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่สอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพระนคร และธนบุรี โดยวิธี Random Sampling และใช้ประชากรที่เป็นครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาทุกคนในโรงเรียนที่สุ่มได้
๓. สร้างแบบสอบถามซึ่งแยกเป็น ๒ แบบ คือ แบบให้เลือกตอบ (Multiple Choice) และแบบปลายเปิด (Open - End)
๔. นำแบบสอบถามที่สร้างไว้ไปทดสอบกับประชากรที่เลือกไว้ประมาณ ๑๐ คน แล้วนำแบบสอบถามนั้นมาทำ Tryout วิเคราะห์คำตอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
๕. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยัง โรงเรียนที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
๖. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมา โดยใช้วิธีการทางสถิติ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง

คำจำกัดความ

วิชาสังคมศึกษา หมายถึงวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านสังคมและธรรมชาติ และพฤติกรรมของมนุษย์กับสังคม ได้แก่วิชาหน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึงการศึกษาที่ต่อเนื่องจากระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่สอนวิชาซึ่งไม่เกี่ยวกับวิชาสำหรับประกอบอาชีพโดยตรง ใช้เวลาเรียน ๒ ปี ได้แก่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และมัธยมศึกษาปีที่ ๕ แยกเป็น ๓ แผนก คือ แผนกวิทยาศาสตร์ แผนกศิลปะ และ แผนกทั่วไป

หนังสือแบบเรียน หมายถึงหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการออกใบอนุญาตให้ใช้ทำการสอนได้ในโรงเรียน

ในการวิจัยนี้ หมายถึงหนังสือแบบเรียนในหมวดสังคมศึกษา ที่ใช้ในระดัับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น